

● معرفی کتاب

اقتصاد شناسی توسعه نیافتگی^۱

نویسندگان: دیوید کلمن و فورد نیکسون، ناشر: انتشاراتی وثقی، چاپ: ۱۳۷۸، ۵۰۰ صفحه

ترکیبی و غیراقتصادی توسعه، روشی شناختی کمتر توسعه یافتگی و وابستگی، برابری درآمد و توسعه، اشتغال، بی‌کاری و کم‌کاری، منابع جانشین ارز، بدهی خارجی کشورهای توسعه یافته، جنبه‌های کلیدی بخش کشاورزی، صنعت در برابر کشاورزی، رابطه‌ی میان اعتقاد بازار و رشته اقتصادی، بانک جهانی و تعدیل ساختاری و ... از جمله عنوان‌های این کتاب است.

مقدمه: اقتصاد و توسعه، دانشی است که در اواخر دهه‌ی ۴۰ به وجود آمده و طی دهه‌های ۵۰ و ۷۰ به عنوان یک رشته‌ی دانشگاهی، در چارچوب علم اقتصاد به سرعت رشد یافت و جایگاه معتبر و شایان توجهی به دست آورد. اقتصاد توسعه را می‌توان علم اقتصاد کشورهای توسعه نیافته نامید. اقتصاد کشورهای توسعه نیافته به دلایل ساختاری و

این کتاب، شامل یک مقدمه، یک پیشگفتار و دوازده فصل است و به قلم دیوید کلمن و فورد نیکسون به رشته تحریر درآمده است. اقتصادشناسی توسعه نیافتگی در عین این که مستند شده به مراجع دست اول و تجربیات زنده‌ی کشورهای کمتر توسعه یافته و آسیب شناسی توسعه نیافتگی کشورهای موسوم به جهان است، مجموعه‌ی نتایج مطالعاتی که در این کشورها تا دهه‌ی ۹۰ انجام یافته را نیز در بردارد. شواهد و مستندات قوی و مستحکم و مقایسه‌های نظری و تجربی و محک‌های علمی از نظریه‌های رایج شده در حوزه‌ی اقتصاد توسعه و چرایی و چگونگی توفیق و نامرادی در توسعه نیافتگی، کتاب را به عنوان مرجعی کم نظیر در حوزه‌ی توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی مطرح می‌کنند. توسعه به عنوان یک مفهوم ارزشی، معیارهای توسعه‌ی پایدار، شاخص‌های

1. Economics of Change in Less developed Countries

نهادی به قدری متفاوت از اقتصاد توسعه کشورهای توسعه یافته است که نمی‌توان ساز و کارهای این دو اقتصاد را یکسان پنداشت.

فصل‌های این کتاب عبارتند از:

فصل یکم: مفهوم اندازه‌گیری و توسعه - توسعه فرآیند بهبود و اصلاح است که بر حسب مجموعه‌ی از میلیاردها یا ارزش‌ها اندازه‌گیری می‌شود و اغلب به هنگام مقایسه وضع توسعه‌ی کشوری با کشور دیگر از مجموعه‌ی ارزش‌های یکسان و ثابت برای اندازه‌گیری توسعه در کشور استفاده می‌شود.

فصل دوم: نظریه پردازی درباره‌ی توسعه - بسیاری از نظریه پردازی‌های توسعه از سوی اقتصاددانان در دوره‌ی ۱۹۴۵ تا ۱۹۷۵ مطرح شد، یعنی دوره‌ی که متون جداگانه‌ی اقتصاد توسعه پدید آمد که هم اکنون مورد حمله قرار گرفته است. این‌گونه نظریه پردازی به دلیل سادگی و غیر واقعی بودن، یعنی همان اتهامی که بر بیشتر نظریه پردازی‌های اقتصادی وارد است و هم‌چنین به دلیل نبود دقت لازم در مقایسه با شاخه‌های دیگر نظریه‌ی اقتصادی مورد انتقاد واقع می‌شود. هم‌زمان با افزایش علاقه توسعه، آشکار شده است که این فرآیند دارای ابعاد متعدد است و ارزیابی نظریه‌های کلی برای توضیح آن، به الگوهای بسیار پیچیده نیاز دارد. در این فصل به نظریه‌های مهم ارایه شده پرداخته می‌شود.

فصل سوم: برابری درآمدی و توسعه‌ی اقتصادی - در این فصل نویسنده توزیع درآمد به ویژه، تأثیر رشد اقتصادی با الگوی توزیع درآمد طی زمان و تأثیر درآمد بر رشد اقتصادی را بررسی نموده و استدلال می‌کند که برابری بیشتر شرط لازم رشد و توسعه اقتصادی است و اثر مثبت و سودمندی بر زندگی اکثر جمعیت دارد.

فصل چهارم: جمعیت، اشتغال و شهرنشینی - در این فصل روابط متقابل و پیچیده‌ی میان فرآیند توسعه، رشد جمعیت، ایجاد اشتغال، شهرنشینی و مهاجرت مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل پنجم: آهنگ بین‌المللی تجارت - در این فصل الگوی تجارت بین کشورهای کمتر توسعه یافته و کشورهای توسعه یافته و این که اساساً تجارت می‌تواند، عامل توسعه بوده و منجر به توسعه شود و به مباحث دیگری هم چون سیاست تجاری برای توسعه، موانع رشد صادرات صنعتی، نتایج مربوط به وابستگی صادراتی به کالاهای اولیه و بی‌ثباتی کوتاه مدت و درآمدهای صادراتی پرداخته شده است.

فصل ششم: جریان ارز و بدهی‌ها - در این فصل تردیدهای مطرح شده درباره‌ی ارزش جریان کمک‌ها و ارز خارجی به کشورهای توسعه نیافته و مسأله‌ی بدهی‌های خارجی برخی از این کشورها بررسی می‌شود.

نویین اقتصادی به تولید کالاهای صنعتی می‌پردازد، پرداخته می‌شود.

فصل دهم: شرکت‌های فراملیتی و کشورهای کمتر توسعه یافته- در این فصل ویژگی‌های شرکت‌های فراملیتی، نظریه‌ی سرمایه‌گذاری سیستم خارجی، توزیع بخشی و جغرافیایی سرمایه‌گذاری سیستم خارجی و جنبه‌های مختلف اثر کارکرد این شرکت‌ها بر فرآیند رشد و توسعه بررسی می‌شود. واقع‌تر این که به بررسی تأثیر آنها بر ساختار صنعتی، ایجاد پیوند صنایع، ایجاد اشتغال، وضع تراز پرداخت‌ها، صادرات کالاهای تولید شده‌ی کارخانه‌یی، قیمت‌گذاری انتقالی و ظهور شرکت‌های فراملیتی در کشورهای توسعه یافته پرداخته می‌شود.

فصل یازدهم: فن‌آوری و توسعه‌ی صنعتی- پدیدار شدن کشورهای تازه صنعتی شده و این آگاهی فرآیندها که تعدادی از کشورهای کمتر توسعه یافته به صادر کنندگان سهم فن‌آوری مبدل شده‌اند، موضوع‌های مهمی را درباره‌ی روابط میان تجارت بین‌الملل و تغییر فن‌آوری درون‌زا مطرح ساخت این‌ها موضوع‌های پیچیده‌یی است که برخی از آنها در این فصل مطرح شده است.

فصل دوازدهم: مباحث اقتصاد کلان در توسعه- تثبیت، تعدیل ساختاری و تورم. برنامه‌های تثبیت صندوق، حتی در زمینه‌ی

فصل هفتم: تحول بخش کشاورزی و توسعه‌ی اقتصادی- در فرآیند توسعه‌ی اقتصادی، بخش کشاورزی هم از درون حوزه‌ی خود و هم از نظر ارتباط با دیگر بخش‌های اقتصادی متحول می‌شود. این ابعاد تحول نه تنها تحولات اقتصادی، بلکه تغییرات نهادی، رسمی و غیررسمی، اجتماعی و به ویژه سیاسی را نیز در برمی‌گیرد. این تحولات را از نقطه نظر تاریخی با تجزیه و تحلیل جزئیات فرآیند واقعی تحول جوامع مختلف درگذشته می‌توان پی‌گیری و بررسی می‌گردد.

فصل هشتم: سوء تغذیه، عارضه‌ی قدیمی توسعه نیافتگی- اهمیت سطح نازل توسعه تنها تا حدودی درآمارهای ملی و کلی مربوط به میزان رشد ناخالص داخلی درآمد سرانه و غیره منعکس می‌شود و پی‌آمدهای عمیق‌تر آن در کیفیت پایین زندگی و فقر تبلور می‌یابد. این فصل به مباحثی هم‌چون میزان سوء تغذیه در کشورهای کمتر توسعه یافته، معیارهای تغذیه، تخمین تعداد افراد مبتلا به سوء تغذیه، عرضه‌ی مواد غذایی، امنیت غذایی، کمک‌های غذایی و... مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فصل نهم: توسعه‌ی صنعتی در کشورهای کمتر توسعه یافته- در این فصل به مفهوم دقیق‌تری از صنعتی شدن، یعنی صنعتی کردن بنگاه‌های تولیدی که در بخش به اصطلاح

تثبیت، تعدیل ساختاری و مسایل اقتصاد کلان
کشورهای کمتر توسعه یافته در دهه‌ی ۹۰
بررسی می‌شود.

محمد واعظی

کشورهای کمتر توسعه یافته، تازه و جدید
نیست، اما برنامه‌های تعدیل ساختاری بانک
جهانی خاص دهه‌ی ۸۰ است. این برنامه‌ها به
تفصیل در این بخش مورد بحث قرار گرفته و در
ادامه با نگاهی بر دهه‌ی ۸۰ نظریه و تجربه‌ی

مقاضی محترم! برای اشتراک «فصلنامه‌ی سیاست خارجی» (سال چهاردهم) حق اشتراک یکساله را به حساب جاری ۴۲۵۲ بانک ملی شعبه انقلاب اسلامی به نام مرکز فروش مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه پرداخت نموده و فیش مذکور را به انضمام برگ اشتراک تکمیل شده به آدرس زیر ارسال فرمایید. این مرکز پس از دریافت فیش بانکی و برگ اشتراک، نسبت به ارسال مجلات اقدام خواهد کرد.

هزینه‌ی اشتراک یکساله در تهران ۲۶۰۰۰ ریال
و هزینه‌ی اشتراک برای شهرستان‌ها ۲۸۰۰۰ ریال
دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهید باهنر، خیابان شهید آقایی
صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۴۷۴۶، تلفن: ۶۱-۲۶۵۸-۲۸۰
دفتر شماره‌ی ۱: تهران، خیابان آیت‌الله طالقانی، بعد از تقاطع بهار،
شماره‌ی ۵۱۷ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۳۵۳،
تلفن: ۷۶۸۵۸۲-۳، ۷۵۰۶۱۰۰-۳

برگ اشتراک «فصلنامه‌ی سیاست خارجی»

(چهار شماره)

نام ..... نام خانوادگی .....

تلفن ..... نشانی کامل .....

صندوق پستی .....

امضا .....

- فیش بانکی و برگ اشتراک راستقیماً به مرکز فروش مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه ارسال فرمایید. مشترکین سال‌های گذشته می‌توانند برای تمدید اشتراک مجله، تنها شماره‌ی اشتراک خود را اعلام دارند و نیازی به تکمیل و ارسال دوباره‌ی برگ فوق نیست.
- اساتید دانشگاه‌ها، معلمان، مدرسان و طلاب حوزه‌های علمیه و دانشجویان می‌توانند با ارسال فتوکپی کارت شناسایی معتبر یا معرفی نامه از محل کار یا تحصیل، از ۲۵ درصد تخفیف ویژه استفاده نمایند.
- متقاضیان دریافت شماره‌های پیشین، جهت اطلاع از موجود بودن و چگونگی دریافت آنها با مرکز فروش انتشارات تماس حاصل فرمایند.
- متقاضیان مقیم خارج می‌توانند برای اشتراک و دریافت مجله با مرکز فروش انتشارات مکاتبه نمایند.
- لطفاً هرگونه تغییر در نشانی و یا تأخیر در دریافت مجله را به اطلاع مسئولان اشتراک برسانید.